

■ ■ ■ En ny bevegelse jobber for at diskriminering på av kjønn eller rase.

Skal vi feire

KULTUR
TORIL MOI

To tredjedeler av alle amerikanere er overvektige. 12 millioner lider av fedme. Men nordmenn har ingen grunn til å hovre. To tredjedeler av aller norske voksne er også overvektige, viser Folkehelseinstituttets undersøkelser. Og trenden går oppover. Norske menn i 40-årsalderen veier i dag 5 kilo mer og kvinner nesten 6 kilo mer enn de gjorde i 1995. Hvor skal dette ende?

Overvekt øker risikoen for diabetes, hjerte- og karsykdommer, høyt blodtrykk, slitasjegykt og mange andre sykdommer. Fete kvinner har flere komplikasjoner under svangerskap. Fedme koster samfunnet milliarder i helseutgifter. Det er ikke rart at helsemyndigheter bekymrer seg, og at Michelle Obama har gjort kampen mot overvekt hos barn til sin merkesak.

Samtidig som flere blir fete, diskrimineres fete folk over en lav sko. Stereotypene sitter dypt. Om du er fet, blir du automatisk oppfattet som dum og viljesvak. Lærere har lavere forventninger til fete elever. Fete barn og ungdommer

utvelges til mobbeofre i langt større grad end andre. Fete folk har mindre sjanse for å finne jobb, de tjener dårligere, og forfremmes sjeldnere enn tynnere kolleger. Diskrimineringen og mobbingen gjør at mange sliter med mindreværdighetskomplekser, sosial fobi og selvhat.

NAAFA, den amerikanske borgerrettsorganisasjonen for fete folk, har som motto: «Vi finnes i alle størrelser.» Fete folk skal også behandles med respekt og verdighet. Fettaktivister snakker bevisst om «fett» og «fedme». De vil at samfunnet skal akseptere at det finnes fete folk, at fete folk er OK som de er, og ikke stadig skal utsettes for mas om slanking, og at latterliggjøring og diskriminering av fete folk skal bli like uakseptabelt som diskriminering på grunnlag av kjønn eller rase. Tynnhet som estetisk norm er en vederstyggelighet. En av fettaktivistenes store forbilder er Velvet d'Amour (140 kg, 1.73), som gikk modell for Jean-Paul Gaultier som førtiåring. Velvet avbildes ofte som sexy vamp tydelig inspirert av Mae West. På noen bilder framstår hun som mytologisk fettheltinne, med hofter som overgår kurvene til Venus fra Willendorf.

Fettaktivisten Marilyn Wann har fått nok av at folk ser ned på henne bare fordi hun veier 127 kg (Wann er 1.63 høy). Hun har skrevet et manifest som heter Fat! So? (Fet? Hva så?) og driver nettsider «for folk som ikke ber om unnskyldning for hvor store de er». Wann ble fettaktivist fordi hun ble nektet

helseforsikring på grunn av sin vekt.

Kjernepunktet i argumentasjonen til fettaktivistene er at de fleste ikke kan hjelpe for hvor tykke de er, og dessuten at høy vekt alene (i motsetning til høy vekt pluss dårlig kosthold pluss usunn livsstil) ikke er helsefarlig. Det å være fet eller tynn er det samme som å være svart eller hvit, kvinne eller mann. Det er sant at slanking stort sett ikke virker (jo mer du slanker deg, jo større er risikoen for at du til slutt blir fetere enn du opprinnelig var), og at såkalt «jo-jo»-slanking kan være helsefarlig. Linda Bacon, professor i ernæringsfysiologi ved City College i San Francisco, har i boka Health at Every Size («Helse i alle størrelser») vist at fete folk som spiser sunt og får nok mosjon ikke har høyere dødelighet enn andre. Men dette er ikke helt sant. Dersom en bruker kroppsmasseindeks (BMI) som målestokk, er en overvektig når BMI er over 25, og fet når BMI er over 30. Alvorlig fedme defineres som BMI over 40. Linda Bacon forsket bare på folk med BMI mellom 25 og 30.

Fettaktivistene har også rett i at i USA er fedme forbundet med fattigdom. Jo høyere sosial status du har, jo mer sannsynlig er det at du er slank. Det er ikke tilfeldig at USAs feteste stat, Mississippi, også er den fattigste. Matindustrien og hurtigmatkjedene produserer og markedsfører bevislig helsefarlig mat, full av fett, salt og sukker og kunstige tilsetningsstoffer som bevislig kan gjøre hvem som helst fet i en fei. I USA er MacDonalds og masse-

grunnlag av vekt skal bli like uakseptabelt som diskriminering på grunnlag

fettet?

produsert mat både billigere og lettere å få tak i enn arugula og organisk spinat.

Fettaktivistene provoserer. En britisk journalist møtte stadig de samme to reaksjonene da hun skrev om saken: «Kalorier inn, kalorier ut!» og «Det var ingen fete folk i konsentrasjonsleirene.» Dette er sjokkerende. Skal fete folk kritiseres for ikke å behandle seg selv med samme menneskeforakt som Hitlers leirvakter? En mer hårreisende oppfordring til selvhat er det vondt å tenke seg. Fettaktivistenes poeng er jo ikke at slanking er umulig, men at det umulig for mange å opprettholde resultatet av slanking.

Samtidig er det vondt å se at vekt er nøyaktig det samme som rase eller kjønn. En lege må kunne oppmuntre en fet person med høyt blodtrykk til å

” Fettaktivistene har fått meg til å legge merke til hvor ofte slanke folk hoverer over fete mennesker

slanke seg uten å bli beskyldt for diskriminering. Fettaktivistene overdriver når de hevder at individets egne valg aldri har noe med saken å gjøre. De aller fleste nordmenn som i dag veier fem kilo mer enn for femten år siden kunne sikkert ha gjort noe selv for å forhindre vektøkningen.

Fettaktivistene har fått meg til å legge merke til hvor ofte slanke folk hoverer over fete mennesker. Men det å være slank er ikke noe bevis på besittelse av høye etiske verdier. Moralsk fordømmelse av overvektige og fete mennesker er klart uetisk og diskriminerende. Om våre holdninger gjør det umulig å for en fet person å gå ut, om vi ikke tar det hun sier alvorlig fordi hun er fet,

FETT FORBILDE. Velvet d'Amour er en av fettaktivistenes store forbilder. Hun gikk modell for Jean-Paul Gaultier som førtiåring. Velvet avbildes ofte som sexy vamp tydelig inspirert av Mae West. Foto: Scanpix

dømmer vi henne til et liv i ensomhet og taushet. Et genuint inklusivt samfunn kan ikke tolerere slikt.

Men likevel kan vi ikke bare feire fett. For de aller fleste er

overvekt forbundet med helsefare. Utfordringen er klar: Hvordan kan vi oppføre til et sunnere liv for de fleste uten samtidig å bidra til å skape et ideologisk klima som stilltiende

godtar diskriminering mot fete mennesker?

Toril Moi er professor i litteratur ved Duke University. www.torilmoi.com